

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Aska i vuk

Ivo Andrić

Ovo se desilo u ovčijem svetu na Strmim livadama. Kad je Aja, krupna ovca teškog runa i okruglih očiju, ojagnjila svoje prvo jagnje, ono je izgledalo kao i sva ostala novorođenčad: šaka vlažne vune koja počinje da kmeči. Bilo je žensko. I bilo je siročče, jer je Aja upravo tih dana izgubila muža, koga je mnogo volela. To dete majka je nazvala Aska, nalazeći da je to vrlo pristalo ime za buduću ovcu-lepoticu.

Prvih dana jagnje je išlo za majkom, kao i sva ostala jagnjad, ali čim je stalo da trči na svojim još krutim i neobično izduženim nožicama, i da pase samostalno, odmah je počelo da pokazuje svoju ćud. Nije se držalo majčina skuta, nije slušalo njena dozivanja ni kucanje zvona na ovnu prethodniku, nego je volelo da luta putevima koje je samo nalazilo, da traži odvojenу pašu na udaljenim mestima.

Majka je opominjala svoje, inače dobro i lepo i pametno dete, obasipala ga savetima i prekorima i predočavala mu sve opasnosti takvog vladanja u kraju kao što je njihov, gde ima uvek poneki lukav i krvoločan vuk, kome čobani ništa ne mogu i koji kolje ovce i njihovu jagnjad, naročito kada se odvoje i zalutaju. Strepela je Aja, i često se pitala u koga se umetnulo ovo njeno dete, i to žensko, da je ovako svoje glavo i nemirno. Na koga je da je, tek to šilježe--tako u ovčijem svetu nazivaju šiparice i dečake--bilo je velika briga materina. U školi, Aska je prilično učila i dosta dobro napredovala. Ali kad god bi majka otišla da se raspita za njene ocene i vladanje, učiteljica je odgovarala da je dete darovito i moglo bi da bude prvi đak, samo da nije tako živo i rasejano. Jedino iz fiskulture imalo je stalno odličnu ocenu.

Jednog dana, kada je završila sa dobrim uspehom razred, Aska je stala pred majku i izjavila da želi da uči baletsku školu. Majka se najpre odlučno oduprla. Navodila je mnoge razloge, sve jedan ubedljiviji od drugog. Dokazivala je da niko u njihovoj porodici nije bio drugo do mirna ovca domaćica. Umetnost je, govorila je majka, nesiguran poziv koji nit 'hrani nit' brani onog ko mu se oda. Put umetnosti uopšte je neizvestan, varljiv i težak, a igra je ponajteža i najvarljivija od svih umetnosti, čak ozloglašena i opasna stvar. Tim putem nije pošla nijedna ovčica iz dobre kuće. I sve tako. -Šta će, najposle, kazati ceo ovaj naš ovčiji svet kad čuje da je moja ćerka pošla upravo tim putem?

Tako je odgovarala Asku njena brižna i dobronamerna majka. Ali poznajući narav svoje kćeri, unapred je znala da se njenoj želji dugo odupirati neće moći. I popustila je.

Upisala je malu u ovčiju baletsku školu, nadajući se da će tako možda donekle ukrotiti njen urođeni nemir, iako su i ovce i ovnovi iz stada u većini osuđivali tu majčinu odluku.

Ne bi se moglo reći da je Aja bila ravnodušna prema zamerkama i ogovaranjima ovaca i ovnova u toru i na paši, ali majka voli svoje dete toliko da uz njega zavoli i one njegove osobine koje ne odobrava u duši. Malo pomalo mirila se ovca-majka sa ćerkinom željom i počinjala da drukčije gleda na stvar. Ona se pitala šta, na kraju krajeva, može biti ružno u umetnosti? A igra je najplemenitija od svih veština, jedina kod koje se služimo isključivo svojim rođenim telom.

To mirenje joj je bilo utoliko lakše što je mala Aska zaista pokazivala mnogo dara i volje za igru, i vidno napredovala. A uz to, devojčica je bila čedna i bezazlena kako se samo poželeti može. Ali svoje čudne i opasne navike da luta daleko od ovčijih pašnjaka i plandišta nije mogla da se oslobodi nikada. I jednoga dana desilo se ono čega se Aja uvek pribojavala.

Aska je sa odličnim uspehom završila prvu godinu baletske škole i upravo je trebalo da počne drugu. Bio je početak jeseni sa još jakim suncem, koje neprimetno počinje da blede, i toplim kratkim kišama od kojih se stvara radosna duga iznad vlažnih i obasjanih predela. Aska je toga dana bila naročito vedra i živahna i -rasejana. Zanesena svežinom dana i lepotom sočne trave, zašla je malo pomalo sve do ivice udaljene bukove šume, pa čak i u nju. Tu je trava bila, kako se Aski činilo, naročito sočna i što dublje u šumu, sve sočnija.

U šumi je bilo još mlečne magle koja se, kao ostatak od neke čudne noćne igre, povlačila pred suncem. Belo i svetlo i tiho. Slaba vidljivost i potpuna tišina stvarale su zračan predeo u kome prostor i daljina nisu imali mere i u kome je vreme gubilo svoje značenje.

Aska je njušila stare nagnute bukve, obrasle mahovinom koja opija kao priča o neobičnom doživljaju, pretrčavala svetle, zelene čistine, i činilo joj se da priči nema kraja ni neobičnim doživljajima broja. I kad je bila na jednoj od takvih čistina - našla se odjednom lice u lice sa strašnim vukom. Iskusan, star i drzak, on se bio privukao sve do tih krajeva u koje inače vukovi u to doba godine ne silaze. Njegovo olinjalo krzno, zelenkasto i smeđe, omogućilo mu je da se izjednači sa jesenjim bukvama i travom koja počinje da vene.

Divni predeo, koji je opijao i zanosio Asku, digao se odjednom kao tanka i varljiva zavesa, a pred njom je stajao vuk užagrenih očiju, podvijena repa i kao na smeh malko iskeženih zuba, strašniji od svih majčinih opomena. Krv se u Aski sledila i nožice su pod njom odrvenele. Prisećala se da treba da dozove svoje, i otvarala je usta, ali glasa nije bilo. Ali smrt je pred njom bila, nevidljiva a jedina i svugdašnja, grozna i neverovatna u svojoj grozoti.

Vuk je napravio polukrug oko svoje nepomične žrtve, polaganim, mekim hodom koji prethodi skoku. Izgledalo je da sa nevericom, ukoliko vukovi poznaju nevericu, posmatra šilježe i da se sa sumnjom, jer za sumnju su vukovi sposobni, i sa strahom od zamke pita kako je ovako mlado, belo i lepo, moglo zalutati čak ovamo i doći mu tako

reći pod zub.

Za žrtvu to su bili neočekivani čudni trenuci, negde između samrtnog užasa, u kom je već bila potonula, i nezamisljive, krvave i konačne činjenice koja se krije iza reći--smrt. To je već premrloj Aski ostavljalo nešto malo vremena i tamo gde je mislila da ga više nema i ne može biti, ali tako malo da je to jedva ličilo na vreme. To joj je dalo i snage za pokret, ali to nije bio pokret odbrane, jer za njega nije bila sposobna. Poslednji pokret mogao je biti samo--igra.

Teško, kao u mučnom snu, devojčica je učinila prvi pokret, jedan od onih pokreta koji se vežbaju uz "štanglu" i koji još i ne liče na igru. Odmah za tim je izvela drugi, pa treći. Bili su to skromni, ubogi pokreti na smrt osuđenog tela, ali dovoljni da za koji trenutak zaustave iznenađenog vuka. I kad je jednom počela, Aska ih je nizala jedan za drugim, sa užasnim osećanjem da ne sme stati, jer ako između jednog i drugog pokreta bude samo sekund razmaka, smrt može ući kroz tu pukotinu. Izvodila je "korake", onim redom kojim ih je učila u školi i kao da čuje oštri glas svoje učiteljice: "Jedan-i-dva! Jedan-i-dva-i-tri!"

Tako je išlo sve redom. Sve što je u toku prve godine mogla da nauči. Pokreti su kratki, brzi, i ne mogu da ispune vreme, koje stoji nepomično kao praznina iz koje stalno preti smrt. Prešla je i na figure koje se u školi izvode bez oslona, na sredini sale. Ali tu su njeno znanje i njene snage bili ograničeni. Pravilno i potpuno umela je da izvede dve-tri figure. I ona ih je izvodila grozničavo. Jedna, pa druga, pa treća. I tu je bio otprilike kraj njenog znanja i veštine. Morala je da ponavlja pokrete, a bojala se da ponavljanjem ne izgube od svoje snage i privlačnosti. I uzalud je nastojala da se seti još nečega što bi mogla da izvede i čime bi zatrpala ponor koji je čeka na kraju igre. Vreme prolazi, vuk još gleda i čeka, ali već počinje da se približava, a pred njom su nemilosrdno zatvorena sva dalja znanja klasične igre, i glas učiteljice postaje sve tiši, gubi se negde potpuno. Dobro je poslužilo njeno znanje, ali sad je njemu došao kraj. Znanje izneverilo, škola ne ume ništa više da joj kaže, a valja živeti i, da bi se živelo--igrati.

I Aska je krenula u igru iznad škola i poznatih pravila, mimo svega što se uči i zna. Ko zna da li je svet ovaj, otkad postoji, video ono što je toga dana videla skromna i bezimena šuma iznad Strmih Livada.

Preko zelenih čistina, preko uskih prolaza, između sivih i teških bukovih drveta, po glatkom i smeđem ćilimu od lišća koje se godinama slaže jedno na drugo, igrala je ovčica Aska, čista, tanka, ni još ovca ni više jagnje, a laka i pokretna kao bela vrbova maca koju nosi vetar, sivkasta kad bi ušla u pramen tanke magle, a svetla, kao iznutra obasjana, kad bi se našla na čistini prelivenoj suncem. A za njom je, nečujnim koracima i ne odvajajući pogleda od nje, išao matori kurjak, dugogodišnji i nevidljivi krvnik njenog stada.

Lukavi, hladni i poslovično oprezni vuk, kome ni ljudi ni životinje nisu mogli ništa, bio je najpre iznenađen. To iznenađenje pretvaralo se sve više u čuđenje i čudnu, neodoljivu radoznalost. Isprva se prisećao ko je i šta je, gde se nalazi i šta treba da radi, i samo je govorio sam sebi: " Da se prvo nagledam ovog čuda neviđenog. Tako ću od ovog čudnog šilježeta imati ne samo krv i meso, nego i njegovu neobičnu, smešnu,

ludu i ludo zabavnu igru, kakvu kurjačke oči još nisu videle. A njegova krv i meso nikad mi ne ginu, jer ga mogu oboriti i zaklati kad god hoću, i učiniću to, ali tek na svršetku igre, kad vidim celo čudo do kraja. “

Misleći to, vuk je išao za ovčicom, zastajkujući kad ona zastane, i opružajući korak kad ona ubrza ritam igre.

Aska nije mislila ništa. Samo je iz svog malog tela, koje je bilo satkano od čistih sokova životne radosti a osuđeno na neminovnu i neposrednu smrt, izvlačila neočekivanu snagu i neverovatnu veštinu i raznolikost pokreta. Znala je samo jedno: da živi i da će živeti dok igra, i što bolje igra. I igrala je. To nije više bila igra, nego čudo.

Tako se- novo čudo! - i vukovo čuđenje pretvaralo sve više u divljenje, stvar potpuno nepoznatu u vučijem rodu, jer kad bi vukovi mogli da se ičem na svetu dive, oni ne bi bili ono što su. A to nepoznato osećanje divljenja obeznanilo je vuka toliio da ga je ova izgubljena ovčica, mrtva od straha od smrti, vukla za sobom kao da ga vodi na nevidljivoj ali čvrstoj uzici, vezanoj za nevidljivu alku, koja mu je proturena kroz njušku.

Idući tako mesečarski ne gledajući gde staje i ne dajući sebi više računa o pravcu u kom ide, vuk je jednako ponavljao sam u sebi: “Krv i meso ovog šilježeta nikad mi ne ginu. Mogu da ga raščerećim u svakom trenutku, kad mi se prohte. Nego da se nagledam čuda. Da vidim još ovaj pokret, pa još ovaj... .”

I sve tako, još ovaj, pa još ovaj, a svaki je bio zaista nov i uzbudljiv i obećavao idući, još uzbudljiviji. Promicale su, jedna za drugom, šumske čistine i sumračni, vlažni hodnici ispod bukava, zastrti suvim lišćem.

Sto života osećala je sad u sebi mala Aska, a sve njihove snage upotrebila je da produži jedan jedini, svoj život, koji je bila već pregorela.

Mi i ne znamo koliko snage i kakve sve mogućnosti krije u sebi svako živo stvorenje. I ne slutimo šta sve umemo. Budemo i prođemo, a ne saznamo šta smo sve mogli biti i učiniti. To se otkriva samo u velikim i izuzetnim trenucima kao što su ovi u kojima Aska igra igru za svoj već izgubljeni život. Njeno telo se više nije zamaralo, a njena igra sama iz sebe stvarala nove snage za novu igru. I Aska je igrala. Izvodila je sve nove i nove figure, kakve ne poznaje škola nijednog učitelja baleta.

Kad bi joj se učinilo da se vuk pribira i priseća ko je i šta je, ona je pojačavala brzinu i smelost svoje igre. Izvodila je preko oborenih debala neobične skokove, koji su vuka nagonili na smeh i na novo divljenje i izazivali u njemu želju da se ponove. Skakala je na povaljene bukve i na onom jastučiću od mahovine koja ih pokriva, stojeći samo na stražnjim nogama, pravila od sebe belu, veselu čigru koja zaslepljuje oči gledaoca. Zatim bi uspravljena, samo na prednjim nogama, pretrčala sitnim i sve bržim koracima neku ravnu i još zelenu površinu među drvetima. Kad bi naišla na otvorenu strminu, spustila bi se strmoglavo, oponašajući smelu skijašicu niz stazu od glatkog suvog lišća, ali tako brzo kao kad neko palcem prevuče briljantan “glisando” preko klavijature: fuuuu-it! A vuk bi se sašuljao za njom što brže može, samo da ne izgubi iz vida ništa od igre. Još uvek je ponavljao u sebi da mu, pre ili posle, krv i meso ovog šilježeta ne ginu nikad, samo da vidi potpuno i do kraja njegovu igru, ali je to ponavljao svaki put sve

kraće i slabije, jer je u njemu sve više mesta zauzimala igra i potiskivala sve ostalo.

A ni vreme ni dužinu put nisu merili ni vuk ni Aska. Ona je živela a on je uživao.

Kad su čuli meket ovce Aje i razabrali uznemirenost koja je išla od stada do stada, čobani su izabrali između sebe dvojicu mlađih i smelijih i poslali ih u šumu da potraže izgubljeno neposlušno šilježe. Jedan od njih je imao samo drenovu toljagu, ali dobru, a drugi je nosio o ramenu pušku, ako se tako može nazvati ono nešto garave kapislare. To je bila slavna starudija jer se pričalo da je njegov otac ubio iz nje, na samoj ogradi svoga tora izgladnela vuka. A i to, kao sve što se priča, ko zna kako je bilo i da li je bilo ili nije. Svakako, to je bilo jedino parče vatrenog oružja na Strmim Livadama, i ono je služilo više da podigne hrabrost i samopouzdanje kod čobana nego što je bilo stvarno opasno za vukove.

Došli su ivice šume i tu su malo oklevali, pitajući se u kom pravcu da krenu. Jer u šumi ima hiljadu ulaza, a ko će sagledati nevidljive tragove jagnjećih papaka. Pošli su po tragu zelene trave i dobre paše, kao najsigunijem. Sreća ih je poslužila. Tek što su ušli malo dublje u šumu i ispeli se na malu uzvisinu, ugledali su u dubini ispred sebe čudan prizor. Stali su i pritajili se. Kroz dubok otvor u granju mogli su neprimećeni da vide: u smelim a pravilnim piruetama ovčica Aska prelazi zelenu čistinu, a za njom, na odstojanju od nekoliko koraka, klipše krupni, olinjali vuk, i oborene njuške, sav u pogledu, povlađuje repom.

Nekoliko trenutaka čobani su stajali kao skamenjeni od čuda, ali onda su se pribrali. Kad je Aska došla do prvih drveta i tu naglo promenila oblik i ritam igre, a vuk se nalazio još na čistini, okrenut gledaocima bočno, stariji čobanin je skinuo pušku, nanišanio i opalio. Odjeknula je šuma i poletelo suvo lišće zajedno sa retkim, uplašenim pticama.

Na okrajku čistine desila se neočekivana stvar. Iz svog prekinutog pokreta, kao ptica pogođena u letu, pala je - Aska, a vuk je kao zelena senka klisnuo u šumu.

Čobani su strčali i na ravnom mestu našli onesveštenu Asku. Nikakve povrede nije bilo na njoj, ali je ležala u šumskoj travi kao mrtva. Iza vuka je ostao krvav trag.

Stariji čobanin je napunio pušku, a mlađi je prihvatio svoju toljagu sa obe ruke, i tako su krenuli za krvavim tragom. Išli su sporo i oprezno. Ali nije im trebalo mnogo ići. Ranjeni vuk je imao snage da beži svega stotinjak koraka, dok mu je rana bila još vruća, a onda se srušio u jednom čestaru. Stražnji deo tela mu je bio oduzet, ali je prednjim nogama kopao zemlju, izmahivao glavom i kezio zube. Lako su ga dotukli.

Sunce je bilo tek prošlo polovinu neba kad su se čobani vratili. Silazili su zagasitim pašnjacima, između stada i torova. Mlađi je vezao kurjaka svojom tkanicom za stražnje noge i lako vukao niza stranu njegovu krvavu i izduženu telesinu. A stariji je nosio belo šilježe. Prebacio ga je, po čobanskom običaju, sebi preko vrata. Askina lepa glava visila mu je, kao mrtva, niz levo rame.

Velika je bila radost na Strmim Livadama. Bilo je čestitanja, graje i pevanja, i prekora i suza i pocikivanja i veselog blejanja bez kraja i konca.

Aska je došla sebi. Pribirala se sporo, ležeći u travi nepomična i skopnela, više slična bačenom runu nego živoj ovčici. Nije osećala na sebi zdrava mišića ni žilice koja nije bolela. Oko nje je, suzna i presrećna, užurbano trčala njena majka i kupile se ovce i ovnovi kao na čudo. ?

Aska je dugo болоvala i sporo se oporavljala od strašnog doživljaja, ali su njena mladost i volja za životom, majčina dobra nega, i opšte saučešće svih stanovnika Strmih Livada najposle savladali bolest. I Aska je ozdravila i postala poslušna ćerka i dobra učenica, a s vremenom i prvakinja baleta na Strmim Livadama.

Po svetu se pisalo i pričalo i pevalo o tom kako je ovčica Aska nadigrala i prevarila strašnog vuka. Aska sama nije nikad govorila o svom susretu sa zverom ni o svojoj igri u šumi. Jer, o najvećim i najtežim stvarima svoga života niko ne voli da govori. Tek kad je prošlo nekoliko godina i kad je u sebi prebolela svoje teško iskustvo, Aska je po svojoj zamisli postavila čuveni balet, koji su kritičari i publika nazivali "Igra sa smrću," a koji je Aska uvek nazivala". Igra za život. "

Posle je živela dugo i srećno, postala igračica svetskog glasa, i umrla u dubokoj starosti.

I danas, posle toliko godina igra se taj njen čuveni balet u kom umetnost i volja za otporom pobeđuju svako zlo, pa i samu smrt.

Uz dozvolu **Zadužbine Ive Andrića, Beograd, Srbija**

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.